

LUTHERSK KIRKETIDENDE

INNHOOLD

Kirken og bedehusdåp / Geistleg bruk av folkeleg norsk / Idealistisk antropologi og uklar erfaringsteologi / Fra bokfronten / Fra bispedømmerådene og Kirkedepartementet

SØNDAGSTEKSTEN

Julaften - Lise Horn

Julenatt/ottesang - Frode Granerud

Juledag - Ingvild Helene Mydske Fallegård

Det nye er ikke denne form for privat dåp, men at dåp også blir foretatt på bedehuset

Kirken og bedehusdåp

Presseoppslag basert på uttalelser fra biskop Ingeborg Midttømme i Møre har skapt debatt om kirkens forhold til dåp foretatt på bedehuset. Antydninger om at slik dåp ikke auto-

matisk medfører medlemskap i Den norske kirke, førte til sterke reaksjoner fra bedehusledere. Etter hvert synes debatten å ha kommet inn i et roligere spor der begge parter har

måttet erkjenne at det i dette feltet er spørsmål som trenger videre avklaring. At spørsmålet blir satt på dagsorden på en måte som inviterer til samtale og refleksjon, vil etter mitt skjønn være av det gode.

Ifølge kirkelovens § 3.5 blir et barn som "hører inn under" Den norske kirke, medlem av kirken når det blir døpt. Siden loven ikke setter noe krav til omstendighetene ved dåpen, er det uklart om enhver dåp automatisk medfører slikt medlemskap. De liturgiske ordninger forutsetter riktignok at dåp normalt sett skjer i en gudstjeneste, men åpner opp for nøddåp der et udøpt barn "ikke kan bringes til kirken på grunn av sykdom, svakhet eller andre spesielle forhold." (Gudstjenestebokens del II, s. 14) For slike tilfeller har Den norske kirke en egen ordning for "stadfestelse av nøddåp". De liturgiske ordninger tar altså ikke høyde for at barn blir døpt utenfor gudstjenesten når det ikke er snakk om nøddåp.

At den slags dåp utenfor gudstjenesten forekommer, er ikke noe nytt. Lengre før spørsmålet om bedehusdåp kom på dagsorden, hendte det at man i radikale lekmannskretser dømte barna sine hjemme, gjerne som uttrykk for manglende tillit til kirke og prest. Kirkelig stadfestelse av slik dåp var naturligvis meningsløst. I de fleste tilfeller ble likevel dåp foretatt på en slik måte innført i kirkebøkene og barna regnet som kirke-medlemmer. Det nye er ikke denne form for privat dåp, men at dåp også blir foretatt på bedehuset.

Kirken kan gjerne beklage at noen velger dåp i andre sammenhenger enn gudstjenesten, men kan neppe gjøre særlig mye med det. Selv om kirkeretten er klar på dette punktet, vil det være lite klokt å nekte å anse dåpen som medlemskapskonstituerende, så sant den har skjedd i den treenige Guds navn. En slik holdning rimer dårlig med den inkluderende holdning til kirkemedlemskap og medlemskapsrettigheter som man ellers har inntatt. En forutsetning er naturligvis at dåpen blir dokumentert og meldt til kirkebokfører på en skikkelig måte. En avvisning av at slik dåp konstituerer kirkemedlemskap kan dess-

uten omgås enkelt ved å formulere meldingen om dåp som en innmelding.

Et interessant trekk ved bedehuslederens reaksjon i dette spørsmålet har vært den vekt de tross alt legger på medlemskap i Den norske kirke. Samtidig som Indremisjonsforbundet har vedtatt å registrere et eget trossamfunn for dem som *ikke* vil være medlemmer av Den norske kirke, protesteres det sterkt hvis retten til medlemskap for dem som *vil* være medlem, blir truet. Spørsmålet om medlemskap blir i første rekke forstått som en individuell rettighet. Verken når det gjelder medlemskap i Den norske kirke, eller når det gjelder oppføring i Indremisjonsforbundets medlemsregister, synes det å handle om tilhørighet til et fellesskap.

For å forstå en slik tenking er det nødvendig å peke på den statskirkelige ramme som

Det er ingenting som tyder på at man kan "disiplinere" bedehusforsamlingene inn i en større konformitet i forhold til kirkelige ordninger

historisk sett har preget forholdet mellom kirke og bedehus. Statens makt sørget ikke bare for å opprettholde kirken, men også for frihet for dem som ønsket å innrette seg på tvers av de kirkelige ordninger (f.eks. rett til fri nattverd). Samtidig kunne man oppfatte

kirkemedlemskapet som noe man hadde rett til som borgere. Staten ivaretok ens religiøse rettigheter, uten å pålegge en tilsvarende plikter. Vi ble minnet om den fortsatte betydning av den statskirkelige ramme da en lokal indremisjonsleder truet med å klage til statsråden dersom mørebiskopen ikke ville akseptere bedehusdåpen som grunnlag for kirkemedlemskap.

Situasjonen i dag preges av at det statskirkelige rammeverket er i ferd med å avvikles. En følge av det er at Den norske kirke i større grad fremstår som et selvstendig trossamfunn. Dette skaper en ny dynamikk i forholdet til bedehus og organisasjoner, som nå i større grad må forholde seg til et trossamfunn og ikke et statskirkelig rammeverk.

Ifølge luthersk ekklesiologi er grunnenheten i kirken den lokale menighet, med samlingen om Ord og sakrament som sitt sentrum. Dåpen handler i denne sammenheng ikke bare om det individuelle gudsforholdet, men om tilhørighet til dette fellesskapet. En tenkning omkring

kirkemedlemskap som bare fokuserer på det individuelle uten å ta hensyn til det fellesskap man døpes inn i, er derfor teologisk mangelfull.

I et ekklesiologisk perspektiv er en bedehusforsamling ikke mindre menighet enn en soknemenighet innen Den norske kirkes offisielle struktur. Forstått som menighet er det heller ikke unaturlig at man innlemmer mennesker gjennom dåp. Men hvis man samtidig insisterer på at dåpen i bedehusforsamlingen betyr innlemmelse i Den norske kirke, forutsetter det at også bedehusforsamlingen har en eller annen form for tilhørighet til kirken.

Som kirkesamfunn kan Den norske kirke teologisk forstås som et fellesskap av menigheter. Til dette fellesskap hører gjensidige forpliktelser, bl.a. regulert gjennom kirkeretten. Spørsmålet er hvordan man forholder seg til menigheter som gjennom sin praksis viser at de ønsker å ha en relasjon til dette fellesskapet, men i liten grad vil la seg forplikte på fellesskapets ordninger.

Responser fra offisielt hold i Den norske kirke har så langt vist at man heller ikke helt har maktet å frigjøre seg fra det statskirkelige tenkesett. Et slikt tenkesett kommer bl.a. til uttrykk i det som lett kan oppfattes som en formalistisk tilnærming til den utfordring

denne type menigheter representerer. Da Kirkemøtet i sin tid lagde en ordning for valgmenigheter, ble denne så stramt utformet at bare én menighet så langt har funnet grunn til å benytte seg av den. Den statskirkelige arv kan også gi seg uttrykk i en viss autoritær tendens, der man opptrer som den som alltid setter premissene. Det er imidlertid ingenting som tyder på at man kan "disiplinere" bedehusforsamlingene inn i en større konformitet i forhold til kirkelige ordninger.

I takt med at det statskirkelige rammeverk utvikles, vil forholdet mellom kirke og bedehus måtte finne sin form på ny. Utfallet av en slik prosess kan bli nye frikirkedannelser, men det kan også være at man makter å bevare den viktige strømmen som bedehusbevegelsen har representert, innenfor Den norske kirke. Ansvaret hviler her både på bedehus- og organisasjonslederne og på lederskapet i Den norske kirke. Den fleksibilitet og evne til forståelse som har vist seg nødvendig i økumenisk arbeid, kan vise seg å være nødvendig også i den "indre økumenikk" i kirken.

I takt med at det statskirkelige rammeverk utvikles, vil forholdet mellom kirke og bedehus måtte finne sin form på ny

måtte finne sin form på ny. Utfallet av en slik prosess kan bli nye frikirkedannelser, men det kan også være at man makter å bevare den viktige strømmen som bedehusbevegelsen

HARALD HEGSTAD
harald.hegstad@mf.no

Geistleg bruk av folkeleg norsk

AV PER HALSE

Det slo ikkje feil i år heller. Når det frisknar til i valkampene her på berget, kjem gjerne ein tøff ungdomspolitikar med utsegner som at "Nynorsken skal tilbake i fjøset der den hører hjemme".¹ Det er lang tradisjon i Noreg for å knyte nynorsk til utkantane og bygdekulturen. Språket høyrer liksom til på stabburstrappa og stølsvollen eller i sauefjøsen. Men vitnar utspel som det siterte om ein kollektiv anger over at folkemålet i si tid vart stovereint - ikkje berre i naturlyrikk og bondeforteljingar, men også på teaterscene, i skulehus og kyrkjerom? Denne artikkelen vil fokusere på språklege haldningar og praksisar i *presteskapet*. Kva rolle spela teologane då nynorsken fann veg "Fra Fjord og Fjære, Fra Fjeld og dyben Dal" - til borgarlege bestestover, til aviser og universitet, ja heilt fram til preikestol og altarbord? Etter dei historiske glimta rundar me av med nokre spørsmål til det språklege medvitte hjå prestane i vår eiga tid.

I Martin Luthers reformatoriske program hørde det med å gje folka Guds ord på eigne mål, men slik gjekk det ikkje i Noreg: "Gjennem Salmebogen, Bibeloversættelsen og det hele literære Apparat, som ledsagede Reformationen, er det Tydsk-Danske kommet ind", slo Magnus Brostrup Landstad fast i 1862. Gjennom dansketida var norsktalende prestar eit særstykke. Våren 1735 søkte Søren Schive i Bjelland om å få avstå sokneprestembedet til sonen med same namnet. Biskopen i Kristiansand, Jacob Kærup, rådde til "helst efterdi baade Sønnen som Faderen begge vide

med det gamle norske Tungemaal's tale-maade at tale og prædike for Field-bønderne, hvilket en anden ej saa vel til Opbygelse skulle kunde formaa".² Bruken av folkemålet fremja visseleg formidlinga av bodskapen, men herrane Schive representerte unnatak mellom dei geistlege.

Frå eventyr og viser til salmar og preiker

Då teologen Jørgen Moe saman med venen Peter Christian Asbjørnsen byrja gje ut norske folkeeventyr rundt 1840, fann dei ikkje noko alternativ til det danske skriftspråket, men frå forteljarane fekk dei med mange norske ord og seiemåtar. Som døme kan nemnast dobbel bestemt form (den slemme Stedmoderen), etterstilt eigeomspronomen (Hesten hans), gjentakning av pronomen (Du er en fin en, du) og enkeltord som Peis, Kraake og Rype.³

Moes kollega M. B. Landstad var også ein ivrig innsamlar av tradisjonsstoff, og rundt midten av hundreåret gav han ut *Norske Folkeviser*. Både i språk og emne vart visene oppfatta som prov på kontinuiteten mellom det gamle og det nye Noreg, og dei vart til inspirasjon for fleire diktarar. Samstundes tok Landstad på seg å lage utkast til ei ny salmebok. Gjennom det meste av 1850-åra samla han, sette om på nytt eldre salmar og skreiv sjølv ein god del nye. I 1861 vart utkastet trykt, og det synta at Landstad hadde late seg påverke av folkevisestilen og eit norsk tonelag. Mange skrytte av poesien hans, men mykje av språket og stilen vart oppfatta som *for* norsk og folkeleg til kyrkjebruk. Typisk

i så måte var ein redaksjonell merknad av Theodor Bernhoft i det dominerande kyrkjeblad: "Vi tro, i Korthed sagt, at paa det religiøse Gebet maa der være størst Varsomhed med Hensyn til 'Folke-sprogets' Benyttelse - dette Gebet bør vel være det sidste 'Sprog-reformen' bemægter sig [...] Derfor misbillige vi nu Saameget i sproglig Henseende hos Provst Landstad".⁴

M. B. Landstad tok i bruk substantiv som Fjord og Fjære, Prov og Syskend, verb som duge, fostre, vanvyrde og adjektiv som fager, fredsæl, logn og gjæv. Men han sette dei norske orda og formene inn i eit tradisjonelt salmespråk som var og vart dansk. Ein kommisjon av prestar og professorar uttrykte om freistnadene på fornorsking at "Udgiverens Iver for Sprogets Renhed i folkelig Retning har forledet ham til at bruge mange Udtryk, som ikke have en hævdet Brugs Stempel, og som klinge afstikkende mod Psalmernes hele Sprog-tone".⁵ Det vart gjort fleire justeringar i utkastet, og fyrst i 1869 vart boka autorisert. Då var norske ord som hug/hugse og dygd/duge fjerna, og presensformer som rid, spring og syng var retta til tradisjonelle danske former.

På same tida som dei lærde diskuterte Landstads salmespråk, presenterte Julius Bruun nokre "Homiletiske Strøbemærkninger" i *Theologisk Tidsskrift*. Hovudlæraren ved det praktisk-teologiske seminaret var oppteken av at preikespråket skulle høve til målgruppa, men han presiserte at "den Popularitet, vi fordre for Prædikenen, ikke er den *vulgære*, men den *helligede*".⁶ Han mana prestane til å nytte språket åt tilhøyrarane, men slo samstundes fast at "Med det saakaldte 'Maalstræv' har Prædikanten aldeles Intet at gjøre".⁷ Den same haldninga hadde sokneprest Storm Munch då han ti år seinare rådde Bibelselskapet til å reinske vekk alle danske ord og former.⁸

På den tida vart det fleire og fleire bondestudentar ved universitetet, og våren 1880 sette dei språksaka på kartet i den teologiske foreininga. Etter lange drøftingar om korleis prestane burde stille seg til målreisninga, vart det forfatta ein resolusjon til det akademiske kollegiet om å tilby studentane undervisning i "bygdemaalene med deres væsentlige grammatikalske og leksikalske ejendommelig-

heder".⁹ I dei fyrste møta hadde stemninga for saka bore bod om nye tider. Når fleire ytra at prestane burde snakke same språket som soknefolket, såg dei ivrige det som vitnemål om "at Theologarne no fær til aa stige ned av Lærdomshøgdi si, at dei ser, at skal dei verke til sann Vælsigning, so maa dei og Folket vera Eit".¹⁰

Framlegget om bygdemålsundervisning møtte likevel motstand, og for å ta endeleg stilling vart det lyst til eit såkalla allment teologmøte.¹¹ Den siste fredagskvelden i april 1880 samla rundt seksti teologiske studentar seg på Studentertjernet i Underhaugsvegen. Målmennene meinte at mange møtte opp berre for å røyste ned saka. I alle fall vart målreisninga i ordskiftet påstått å henge intimt saman med "samfundsnedrivende Tendenter", og slike ville fleirtalet verje seg mot.¹² Den planlagde søknaden til kollegiet vart forkasta med 33 mot 25 røyster.¹³

Tematikken vart fylgd opp i landsmålsorganet *Fedraheimen* av den unge teologistudenten Ivar Mortensson (seinare -Egnund). Under pseudonymet "Vraal" formidla han nokre opplevingar med preikemålet i samtida. Ein prest i ei fjellbygd brukte i hovudsak det danske bokspråket. Innimellom blanda han ord og uttrykk frå bygdemålet, men det gjorde han så merkeleg og vitlaust at "det kunde vera reint raalaust aa skyna Meiningi".¹⁴ Den mislukka språkbruken åt presten kontrasterte Mortensson med ein ung lekpreikar han hørde på eit husmøte. Då gjekk det langt ut i talen før han ansa på målforma:

- kjære kot er det; meiner eg ikkje, han talar norsk daa; og eg kom ikkje til aa agta paa det fyrr, for Ordi fall seg so lettsleg og greidt, at visst Ingen kom seg te tenkje anna nettupp paa det, han sagde. For han hadde Grunn i Ordet som ein lærd Ein, men i Maal og Maate var han som Ein av Vaare, og reint og vent klang det norske Maal, han leitad ikkje etter Ord, han tok det av Hjertegrunnar.¹⁵

Den varmhuga studenten konkluderte med at forkynninga i kyrkja vanskeleg kunne nå måla før prestane fekk opplæring i norsk. Eit kvart hundreår seinare målbar Peter Hognestad same kravet i eit foredrag for Kristiania preste-

forening: "Uplæring i nynorsk kyrkjemaal bør koma med i det praktisk-theologiske seminar, for prestarne kann alt no koma til bygder, der konfirmandarne hev alle sine lærebøker paa landsmaal".¹⁶ For Ivar Mortensson hadde dei sjølvopplevde døma fått han til å forstå at målsaka hadde eit høgare sikte enn han fyrst hadde tenkt. I 1880 såg han fornorskinga som ein stige opp til dei heilage orda. Målstrevet handla for student Mortensson ikkje berre om nasjonalisme og radikal politikk, men om kvarmanns møte med Gud: "Lett er det aa gange fram fyri Gud, naar me fær koma i okkons egne Klædi, men Fremmindhamen er stiv han, og so vond aa bera".¹⁷

Forflating av det heilage?

Nesten tjuv år etter diskusjonane på Studenterhjemmet og artiklane i *Fedraheimen* prenta *Luthersk Kirketidende* ein redaksjonell artikkel om "Sproget paa vore Prædikestole og ved vore Altere". Bladet klaga over at kyrkjepåskiftet ved hundreårsskiftet var i ferd med å verte vanhelga av slurv og tiltakande bruk av kvardagslege seiemåtar. Døma som vart dregne fram var mellom andre "tat, drat for taget, draget; graate for græde; te for til; lissom for ligesom; goe for gode; glæe for glade; etter for efter; noen for nogen eller nogle; møe eller mye for meget; sto for stod; blet eller blit (endog med tyk l) for blevet" og harde konsonantar.¹⁸ Den kritiske artikkelen fekk presten og indremisjonsleiareren O. K. Grimnes til å reagere. Han vedkjende seg å vere mellom dei som tala både om og til Herren med ord og vendingar frå daglegspråket, og han vona "at Gud ikkje er fult so streng med umsyn paa gramatikken" som kyrkjebladet var.¹⁹

Både for den offisielle kyrkja og for indremisjonen såg Grimnes språkspørsmålet som viktig. Hovudsaka var å forkynne til omvendning og heilag liv, og Paulus hadde gjeve eit føredøme om å tilpasse forma til forsamlinga. Målet åt dei fleste var ikkje særleg "polert", og når lekpreikarar ofte skapte meir vekking enn prestane, var folkelege seiemåtar truleg ein del av forklaringa. Grimnes vona at eit ope ordskifte kunne auke medvitet om saka, og han minte om at det heimlege og nasjonale for tida drog ungdomen med stor kraft. Hjartepåskiftet hadde ei eiga evne til å nå inn: "Det natur-

legaste er alltid det beste. Det gjeld ikkje minst, naar me talar Guds ord."²⁰

Mykje av pionerarbeid med religiøst landsmål hadde born og unge som målgruppe. Prestar med bygdebakgrunn har fortalt at dei nytta folkespråk med konfirmantane lenge før dei tok til med gudstenesteprøker eller liturgi på landsmål.²¹ Mot slutten av 1800-talet voks det fram forkynnande barnarbeid utanom skulen. Dei fyrste søndagsskulane og barnegudstenestene var byfenomen, men dei spreiddet seg etter kvart til distrikta.²²

På landsbygda var Valle i Setesdal tidleg ute. Prestekona Signe Svanholm skipa søndagsskule i lag med Hermine Bernhoft Osa.²³ Det var i 1897, og soknepresten fylgde opp med ettermiddagsmesser for borna.²⁴ Martin Luther Svanholm var oppteken av at forkynninga vart rett oppfatta av tilhøyrarane. Som fersk prest i Valle gjorde han ei skilsetjande oppdaging: "Skal min menighet forstå like lite av mine prekeners som jeg forstår av deres språk, så skal her sannelig bli en underlig Guds ords forkynnelser!"²⁵ Julekveldspreika i 1899 heldt han på klingande dialekt, men ved publiseringa framheva *Luthersk Kirketidende* at tiltaket ikkje måtte sjåast som målstrev: "Forfatteren er ikke hvad man egentlig kalder en Maalmand. Han har kun spurgt efter, hvad der for Tilfældet kunde være nyttigt for Børnene i Valle og bedst føre dem Juleevangeliet til Hjerte."²⁶

Mållag for norske prestar

Hausten 1899 prenta avisa *Den 17de Mai* ei oppmoding til målvenlege prestar om å skippe seg eit samlag for den gode saka. Volda-presten Johannes Barstad vart utfordra til å ta seg av oppstarten, og det gjorde han.²⁷ Det fyrste innbydingsbrevet nemnde dei sterke motkreftene i tida. På grunn av dei var det viktig at norsklynde prestar ikkje vart sitjande "som einlege Fuglar paa Take her og der utyver Lande, tunnsaadde som me hev vore".²⁸ I tillegg til å lite på "høgre Lover" enn naturlovene, var Barstad oppteken av å samle kreftene: "Me maa samraada oss med kvarandre og skifta Røynslor. Ja berre det aa faa mynstra Fylkingen vil gjeva Mod og vekkja Voner."²⁹

Eit halvt hundre prestar og andre teologar melde seg inn i skipingsåret, men færre enn ti stilte på det fyrste møtet i Trondheim same

hausten. Det vart halde i samband med eit større prestemøte, og mykje tyder på at det var dårleg planlagt og veikt organisert.³⁰ Den viktigaste saka dei fyrste åra vart spørsmålet om Blix-salmane og statusen deira. I samarbeid særleg med bokhandlar Olaf Huseby og biskop Anton Chr. Bang arbeidde prestemållaget for å få dei nye salmane autoriserte og for å få landsmålssalmane inn i alle norske salmebøker. Stortinget støtta intensjonane, men i Kyrkje-departementet var skepsisen stor. Både som landsdekkjande mållag og som presteorganisasjon var laget tidleg ute. Presteforeininga for Den norske kyrkja vart skipa i oktober 1900 og Noregs Mållag fyrst i februar 1906.³¹ Etter nederlaget i salmeboksaka dovna verksemda av, men eit nytt prestemållag vart skipa i 1929. Det fungerte med vekslande oppslutnad og aktivitetsnivå i vel femti år.³² Den siste store innsatsen i laget var arbeidet med nynorsken i bibel, liturgi og salmebok rundt 1980.

Talemål og liturgispråk

I eit foredrag i Kristiania presteforening vinteren 1905 slo Peter Hognestad fast at det ikkje lenger kunne stillast spørsmål ved realitetane i målreisninga, men spørsmålet var om rørsle skulle utvikle seg *“med oss prestar eller utan oss”* - og han mana kollegaene: *“Men tenk daa for eit tap det vilde vera, um ei slik stor sak skulle vinna fram utan kristendom.”*³³ Hognestad syntest kyrkja hadde vore sein i snuen, og no hasta det med å kome folk i møte. Han hadde tru på språkleg opplæring og oppmoda fleire til å øve seg i å bruke landsmål i preiker og foredrag, men aller mest i samtalar med sokneborna: *“Det tek seg ikkje lenger godt ut, at presten er den einaste i bygdi, som talar eit reint anna maal enn hitt folket.”*³⁴

Den same Hognestad hadde allereie vinteren 1899-1900 omsett gudstenesteliturgien. Då rådførte han seg med Elias Blix og tilpassa stilen til det fyrste Nystamentet på landsmål. Men det gjekk mange år før Tekst- og altarboka vart autorisert. Seinkinga var grunna både i politiske prioriteringar og i sterk motstand frå biskopane. I eit høyringssvar sommaren 1907 hevda Christen Brun på Hamar at omsetjinga burde *“tillades benyttet ved den offentlige gudstjeneste i de sognemenigheder, hvor presten til enhver tid er istand og villig til at*

prædike paa landsmaal”.³⁵ Det reagerte praktikumstyraren Bernt Støylen på. Han kunne ikkje godta at haldninga til presten skulle stå over viljen åt kyrkjelyden.

Det er lett å forstå at Støylen var imot å leggje inn den reservasjonen som Hamar-bispen bad om. For det eine ottast han nok som målmann at ei slik formulering kunne hindre utbreiinga av nynorsk kyrkjespråk langt inn i framtida. Men Støylen representerte også ein pastoralteologi som generelt la stor vekt på samverket mellom prest og kyrkjelyd. Han hylla ikkje noko aristokratisk embetsideal. For skuld bodskapen skulle presten samarbeide med og tene kyrkjelyden. Då burde han ikkje gjevast løyve til å trosse folkeviljen i spørsmålet om gudstenestespråk.

Departementet hadde ikkje spurt Støylen om dei formelle sidene ved saka, og resolusjonen fylgde heller ikkje opp synet hans. I statsråd 28. oktober 1907 vart den nynorske Tekst- og altarboka autorisert til gudstenesteb bruk *“i de sognemenigheder, hvor dette vedtages i et menighedsmøde [...] og hvor presten (presterne) til enhver tid ser sig istand til at prædike paa landsmaal”*.³⁶ Vilkåret om målbruken åt presten vart visseleg med på å seinke innføringa av liturgien, men med autoriseringa hadde det norske folkespråket fått offisiell status som kyrkjespråk.

Då og no

Me har gjeve nokre glimt av kampen for å få norsk landsmål eller folkespråk inn i kyrkjelege samanhengar. Leiande geistlege var lenge svært skeptiske, men unge idealistar stod på og fekk etter kvart gjennomslag både i styringsverket og i mange lokalsamfunn. Dei som hevdar at nynorsk berre høyrer heime i stall og svinebinge, dei kjenner slett ikkje kyrkjelivet i Noreg. Presteskapet spela ei sentral rolle i å gjere norsk folkespråk til kultur mål, og religiøse tekster har vore med og sett standardar for god språkføring.³⁷

I dag er det sjølv sagt for dei aller fleste kyrkjelydar å syngje salmar i begge målformer, at presten preikar på det målet som ligg vedkomande nærast, og at liturgien går føre seg i den forma som soknemøtet har vedteke. Men innafor dei rammene kan medvitet om språkleg praksis variere. *Ei sak er det å bruke*

dialekt på preikestolen, men kor tenleg er det å justere liturgien til tonefall og seiemåtar i talemålet åt den einskilde? I tillegg til balansen mellom personleg og normert ytringsform bør forkynnarane vere varsame med framand-ord eller andre (kristelege eller intellektuelle) sosiolektar som skaper avstand til mange i forsamlingane. Fenomenet “presterøyst” har lenge vore karikert, og tilsvarande kan det vere grunn til å passe seg for eit sær-geistleg stammespråk.

Flyttestraumen til byane gjorde at det tidleg på 1900-talet vart oppretta egne stiftskapellanstillingar med ansvar for gudstenester og anna pastoral teneste på landsmål. Sidan har mobiliteten i samfunnet berre auka. Omsynet til kyrkjeleamar med ulik bakgrunn tilseier at i vår tid bør ein kvar salmesetel ha innslag frå begge dei norske målformene. Midt i all debatt om bibelomsetjing, ny salmebok og alternative liturgiske ordningar, er det viktig at presteskapaet held oppe medvitet om den språklege sida ved tenesta. Det handlar om korleis evangeliet vert formidla - og på det området kan ikkje kyrkja late seg styre av marknadskreftene eller liberalistiske ungdomspolitikkarar.

¹ Armara Butt, Unge Høgre, i ein skuledebatt ved Nes vidaregåande skole i Akershus; referert i fleire norske aviser i slutten av august 2009.

² Biskopens påteikning 9.5.1735; Statsarkivet i Kristiansand, Bispearkivet, Kærups kopibok nr. 5 s. 257.

³ Jf. “[...] det er det eneste Rigtige at vore Skribenter fra Almuesprogets Guldgruber hente, hvad de tiltrænge og hvad de med Fordeel kunne benytte; disse Gruber eie Malme, der have en klar og kraftig Klang til Toner netop for Det, Nordmænd have at sige og syngte”; J. Moe, *Sange, Folkeviser og Stev i Norske Almuedialekter* (1840) s. VII.

⁴ *Norsk Kirketidende* nr. 9, 2.3.1862.

⁵ Kommissjonsuttale 1867; sitert etter P. E. Rynning, *Salmediktning i Noreg* b. 2 (1954) s. 100. Biskop Grimelund leia kommisjonen. Dei andre medlemene var Jørgen Moe og J. N. Skaar (begge seinare biskopar) i tillegg til professorane M. J. Monrad og Tønder Nissen. Meir om striden kring Landstads salmespråk hjå A. Skrondal, “Striden um norsk maal

i kyrkjesimalmen”, *Norvegia Sacra* (1932) ss. [130]-147 og H. Blom Svendsen, *Norsk Salmesang* b. 2 (1933) ss. 46-54.

⁶ J. Bruun, “Homiletiske Strøbemærkninger II”, *Theologisk Tidsskrift* 1866 s. 150.

⁷ Same verk s. 151. Jf. reaksjonen på Bruuns ytring i *Den norske Folkeskole* nr. 22, 22.11.1866 ss. 171-172.

⁸ Å. Holter, *Det norske bibelselskap gjennom 150 år* [1966] s. 443.

⁹ Or framlegget til petisjon slik det er prenta i *Fedraheimen* nr. 19, 8.5.1880 (referert i stykkjet i neste note).

¹⁰ “Ein Theolog”, “Um Prestens Forhold til Bygdemaalet”, *Fedraheimen* nr. 19, 8.5.1880.

¹¹ Annonseret m.a. i *Aftenposten* nr. 98A, 29.4.1880.

¹² “Ein Theolog”, “Um Prestens Forhold til Bygdemaalet”, *Fedraheimen* nr. 19, 8.5.1880.

¹³ Notisen “Forelæsninger over Bygdemaal”, *Verdens Gang* nr. 52, 4.5.1880. Til resultatet supplerte avisa: “Flere af de 33 var dog enige i Tanken, men stemte mod af formelle Grunde”; same stad.

¹⁴ Vraal, “Nokre Røynslur um Preikemaalet”, *Fedraheimen* nr. 20, 15.5.1880.

¹⁵ Same stad.

¹⁶ P. Hognestad, “Kyrkja og den norske maalreising”, *Luthersk Kirketidende* nr. 15, 15.4.1905 s. 233.

¹⁷ Vraal, “Nokre Røynslur um Preikemaalet”, *Fedraheimen* nr. 20, 15.5.1880.

¹⁸ “Sproget paa vore Prædikestole og ved vore Altere”, *Luthersk Kirketidende* nr. 19, 13.5.1899 ss. 298-299.

¹⁹ O. K. Grimnes, “Indremisjonen og nynorsken”, *Sambaandet* nr. 27, 8.7.1899.

²⁰ Same stad.

²¹ T.d. Johannes Barstad (f. 1857) og Johan Lavik (f. 1858) i søknadene om Voss soknekall, juni 1918; Riksarkivet, Krk.-dept. A, Geistlege embets-søknader.

²² K. Norseth, “La oss bryte over tvert med vor stumhet!” (2007) ss. 145-168 og H. Fæhn, Gudstjenestelivet i Den norske kirke (1994) s. 357.

²³ K. Kyrvestad, “Kristne lag og organisasjonar”, *Kyrkja på Vaddarhaugen* (1994) s. 89. Hermine var dotter av teologen Theodor Bernhoft (1833-85; jf. note 4 ovanfor og V. L. Haanes, “Hvad skal da dette blive for prester?” (1998) ss. 173-174, 220 og 275) og gift med kunstnarane Lars Osa; jf. L. Osa, *Med pensel og feleboge* (1954) ss. 53-55 og S. B. Osa, *Spelemannsliv* (1979) s. 12.

²⁴ I 1899 var det slike både jul- og nyårsafta (som det året var søndagar med høgmesser begge føremiddagane).

²⁵ Fortalt av sonen dr. theol. Chr. Svanholm til hans son Kjell; K. Svanholm til P. Halse 19.2.2009. Etter åra i Valle var M.L.S. prest i Drangedal, Solum og Nidarosdomen.

²⁶ Redaksjonell note til "Julekvellsmesse for bonn - 1899", *Luthersk Kirketidende* nr. 25, 22.12.1900.

²⁷ Oppmodinga til Barstad frå "Ein vestlandsprest" i *Den 17de Mai* nr. 236, 12.10.1899 og innbydinga hans til lagsskipinga "Maallag av norske Prester"; *Stille Stunder* nr. 22, 28.10.1899 og *Den 17de Mai* nr. 258, 8.11.1899.

²⁸ J. A. Barstad, "Maallag av norske Prester", *Stille Stunder* nr. 22, 28.10.1899.

²⁹ Same stad.

³⁰ Sju tidlegare innmelde og to nye tok del; Heyerdahl til Støylen 26.10.1900; Riksarkivet, PA-1526. Jf. *Den 17de Mai* nr. 245, 22.10.1900.

³¹ Prestemållaget fortener nærare gransking, men eg kan ikkje sjå at det er nemnt korkje i K. Haugland,

"Organisasjons-gjennombrotet i målarbeidet ved hundreårsskiftet", *Historisk Tidsskrift* 1977 ss. [19]-52 eller i A. B. Amundsen, *Kollegialitet og interessekamp* [2000].

³² Dei ymse epokane, viktige tiltak og sentrale lagsleiarar er presenterte i P. Halse, "Soga om Prestemållaget", *Stille Stunder* nr. 3-2009 ss. 4-5.

³³ P. Hognestad, "Kyrkja og den norske maalreising", *Luthersk Kirketidende* nr. 14, 8.4.1905 s. 214.

³⁴ P. Hognestad, "Kyrkja og den norske maalreising", *Luthersk Kirketidende* nr. 15, 15.4.1905 s. 233.

³⁵ Her referert etter Bernt Støylens brev til departementet 2.9.1907; Riksarkivet, Krk.-dept. A, pakke 112.

³⁶ *Departements-Tidende* 1908 ss. [497] og 515.

³⁷ Jf. R. Indrebø, "Fedrane kyrkja", *Det norske Samlaget* 1868-1968 (1968) s. 173.

Idealistisk antropologi og uklar erfaringsteologi

AV TORLEIV AUSTAD

Tore Laugerud og jeg er enige om at livserfaring er vesentlig i vår forståelse av kristen spiritualitet. Vi fremhever også at kirken gjør klokt i å lytte til den åndelige lengsel som er merkelig hos mange mennesker i dag. Når det likevel skjærer seg i vår samtale, skyldes det først og fremst uenighet i synet på antropologien i teologisk og kirkelig perspektiv. Vi ser ikke likt på menneskenaturen. Laugeruds siste innlegg (LK 11/2009) bekrefter det. Hans ærend er å få kirken til å revidere sitt syn på mennesket. Jeg kan ikke følge hans erfarings-teologiske forsøk på å begrunne Guds nærvær i den menneskelige lengsel fra fødselen av.

Erfaringen

La meg starte med Laugeruds ønske om at "kristen teologi må tilkjenne erfaringen vital betydning." All vår innsikt formes av de erfaringer vi gjør i våre relasjoner, hevder han, og uttrykker ønske om at teologien "med indre nødvendighet blir ledet tilbake til religiøse erfaringer som sitt eksistensgrunnlag." Når de nyåndelige forståelsesformer fremstår som attraktive i dag, er det fordi de svarer til "post-moderne menneskers selverfaring," sier han. Men det betyr ikke at han vedstår seg å spille erfaringen ut mot Skriften. Han understreker at både Skriften og "kirkens store tradisjon" er kilder til erkjennelse av kristen tro og kristent menneskesyn.

Det kritiske spørsmålet er hvorvidt erfaringen, som han henter fra ulike tradisjoner i fortid og nåtid, blir selve tolkningsnøkkelen til bibeltekstene. Når han sier at teologien "springer ut av erfaringen av Jesu oppstandelse

og fortsatte nærvær gjennom Den Hellige Ånd," ligger det nær å spørre hvem sine erfaringer det er som her er normerende. Er det erfaringene til de apostoliske vitner, som er nedfelt i bibeltekstene? Eller er det folks erfaringer av at Jesus lever, som tillegges avgjørende vekt? Jeg må innrømme at jeg strever med å få tak i hva Laugerud egentlig mener. Han viser til at kirkens store teologer gjennom bønn og kontemplasjon i klostrene oppdaget "en større fylde av hva som bor i mennesket og i Gud," og at deres erfaringer ble "en nøkkel" til å forstå Skriften. Betyr dette at de erfaringer en gjør i sitt bønneliv, kan utfylle det kjennskapet en får til Gud gjennom de bibelske tekster? Og hva blir da til sist den avgjørende kritiske norm? Fordi jeg ikke kan se at Laugerud gir et klart svar på disse spørsmålene, sitter jeg igjen med inntrykk av at hans erfaringsteologi er uklar.

Den åndelige lengsel

Mistanke om uklarhet styrkes gjennom det Laugerud skriver om den åndelige lengsel i vår tid. Han sier at mennesker som forteller om "spesielle åndelige erfaringer," i virkeligheten opplever "ekte åpenbaringer." Spørsmålet er hvilken autoritet disse "erfaringer" og "åpenbaringer" skal tillegges når det gjelder å finne veien til Gud. Er de pålitelige veivisere? Kan de føre vill? Hvordan skal en kritisk kunne bedømme sine egne åndelige opplevelser? For meg er det ikke tilstrekkelig å si at disse - i likhet med erfaringene til de vise menn fra Øst (Matt 2) - er tegn på at en er på vei til "Betlehem", selv om veien kan være lang.

Her er vi ved et punkt hvor det tydeligvis er uenighet mellom Laugerud og meg. Mens jeg mener at det er berettiget å spørre *hvem* og *hva* en lengter etter, gjentar han at den åndelige lengsel ikke nødvendigvis har "et bevisst innhold." Den er primært en drivkraft som beveger mennesket. Vi skal derfor ikke spørre *hva* de ny-åndelige søker i panteismen, eller *hva* de ser etter i reinkarnasjonstanken, men *hvorfor* de gjør det. Da vil vi etter Laugeruds syn oppdage at vi har "en felles, menneskelig grunn." Han går ut fra at vi har de samme lengslene og "søker etter svar som kan tilfredsstille de samme eksistensielle behov." Det er en antropologisk realitet, hevder han.

Betyr det at Gud er i alle menneskers liv fra begynnelsen av? For meg ser det ut til at Laugerud svarer ja på dette spørsmålet. Menneskets natur er preget av Gud. Derfor er den åndelige lengsel egentlig en "hjemlengsel." Det er ikke en menneskelig lengsel etter Gud, men en lengsel som Gud har nedlagt i mennesket. Laugerud sier at "*Guds lengsel etter mennesket*" er selve drivkraften i skaperverket og i frelsesverket. Jeg forstår dette synet slik at Gud har etterlatt sitt bilde både i det enkelte menneske og i naturen. I betenkningen *Kirkens møte med den åndelige lengsel i vår tid* (1999) sies det uttrykkelig at det åndelig lengtende menneske bærer på "et minne om Gud." Den åndelige lengsel springer derfor ut av vår guddommelige natur. Det er derfor vi lengter tilbake.

Laugerud hevder at mennesker i fremtiden vil være kristne eller ikke-kristne gjennom sin egen erfaring av Gud som "en virkelighet som åpenbarer seg, er nær og inviterer til fellesskap og kjærlighet." Det er nok grunnen til at han setter som overskrift over sin siste artikkel i LK: "Nødvendig å knytte an til menneskets åpenhet for Gud." Det er dette religiøse apriori, minnet om Gud, jeg gjenkjenner som idealisme - rendyrket idealisme. Jeg fastholder derfor at Laugerud og jeg skiller lag i forståelsen av menneskets gudbilledlighet.

Synden

Uenigheten mellom Laugerud og meg i synet på den teologiske antropologi gjenspeiler seg også i forståelsen av synden. Laugerud hevder at en forkynnelse av at synden skiller mennesket fra Gud, "*kan vanskelig påberope seg*

evangelienes støtte." Som belegg henviser han til fortellingen om Jesus og den samaritanske kvinne (Joh 4) og tolker kvinnens tørst etter det levende vannet som "en hemmelighet som begynner i Jesu egen tørst." Det er en tørst som Gud har nedlagt i dype menneskelige lengsler - "lengselen etter renselse og helbredelse i sinnet." For ikke å bli misforstått vil jeg understreke at jeg gjerne vil lære av Jesus at det i en sjelesørgerisk samtale er viktig å begynne med Guds kjærlighet og innbydelse til fellesskap, og at talen om synd og skyld kan komme på et senere tidspunkt. Men jeg kan ikke være med på å forkaste tanken om at det er synden som skiller mennesket fra Gud. Vi kan ikke tale om den gudskapte lengsel i mennesket på en måte som undergraver troen på at Jesus Kristus kom til verden for å frelse syndere. (Jfr. Matt 9,13; Joh 3,16f) Bakgrunnen for Paulus' forkynnelse av Jesus Kristus er at "alle har syndet, og de har ingen del i Guds herlighet." (Rom 3,23) Laugerud er derfor svært radikal når han hevder at vi ikke skal forkynne at synden skiller oss fra Gud.

I mitt forrige innlegg (LK 1/2009) spurte jeg Laugerud hva han legger i sin påstand om at "synden speiler noe opprinnelig godt." Den er ikke "tvers igjennom negativ." Nå svarer han ved å vise til Peter Haldorf, men uten å kunne verifisere utsagnet. Det er derfor et svar som henger i løse lufta! Når Laugerud for egen del sier at den menneskelige drivkraften er god, "men synden bøyer den mot egoet og skaper grådighet og havesyke," så er heller ikke det noe klart svar. Det sier ingenting om at synden "speiler noe opprinnelig godt." Derfor må jeg opprettholde mitt spørsmål til Laugerud.

Betenkningen fra 1999

Når betenkningen *Kirken i møte med den åndelige lengsel i vår tid* (1999) ikke fikk ordentlig gjennomslag i Den norske kirke, var det neppe fordi Edvard Hoem og andre stilte spørsmålstegn ved om det virkelig er en åndelig lengsel i vårt folk. Hovedgrunnen til betenkningens begrensede betydning ligger etter mitt skjønn i en tvilsom antropologi og en uklar erfarings-teologi. Den var ikke egnet til å overbevise og begeistre! Betenkningen var et teologisk lappeteppesom forsøkte å holde sammen tradisjoner som ikke lar seg forene.

Tre spørsmål til Presteforeningen

AV JOHNNY ROY KNUDSEN

Eg har i lengre tid vurdert å melde meg ut av Presteforeningen (PF). Grunnen er såre enkel: Eg tykkjer ikkje dei har gjort godt nok arbeid på tre viktige punkt. Eg skreiv dette til PF og fekk ein god samtale med generalsekretæren over telefon etterpå. Då eg trur kanskje at mine spørsmål kan ha interesse for andre, tek eg dei fram her:

Løn

No har eg vore prest i 30 år. Gjennom desse åra trur eg eg har fått ein god del erfaring eller kompetanse som kjem godt med i dei ulike situasjonar ein står oppe i. Etter 30 år har eg komen i lønstrinn 61. Spennet på lønnsstigen er opp til 75. Nytilsette prestar kan i dag starte på lønstrinn 53 etter ferdig utdanning. Eg spør meg då: Vil det ta dei 30 år å kome opp i lønstrinn 61? Eg opplever det nok så urettferdig at prestar med nokre få år bak seg, stiller likt med oss på lønsskalaen som har 30 års teneste bak seg. Spørsmålet til PF er derfor: Tykkjer de at dette er rett? Kan me som no nærmar oss dei 60 forvente minst 10 lønstrinn opp med det fyrste?

Bustad

Eg var så heldig å få flytte inn i eigen bustad då eg var 57 år. Det var ingen lett prosess, men eg fekk fritak av Bjørgvin bispedømeråd. Kanskje tok eg vel hardt i, men det stod nesten om å bli verande i yrket eller finna seg noko anna. KUF derimot gav ikkje fritak og gjorde livet helst litt surt. I lokalavisa kom det mange oppslag om presten som flytte uløyves inn i eige hus. Eg måtte fleire gonger be arbeidsgjevar ta til motmæle for å få fram at det var dei eg heldt meg til. Det gode var at avisa ikkje klarte å laga debatt om saka. Folk gav tydeleg uttrykk for at dei var glade på våre vegne for at me no hadde fått eige hus.

Det viser seg at det er ulik praksis rundt om i dei ulike bispedøma på når ein kan flytte inn i eige hus. Hjå oss er det 60 år, medan eg er fortalt at i Nidaros er det t.d. 55 år. Eit krav må vera at det er lik praksis i alle bispedøma når det gjeld fritak for buplikta!! Etter eg fekk eigen bustad, har det også gått opp for meg kor mykje midlar eg har tapt på å bu i prestebustad. Med eit stort lån har eg no nesten like mykje å rutte med som før: Mindre straumutgifter og fordel ved skattelette. Det verste er likevel at eg har fråteke familien min ei kjensle av å ha sitt eige hus. Derfor er det andre spørsmålet: Kva gjer PF for tida med dette som har med buplikta å gjera?

Ny tenesteordning

Me fekk ei ny tenesteordning som PF ivra svært for. For eigen del har eg endå klart å ha ein liten protest ved ikkje å skriva under på ho. I praksis blir ein likevel med på ho, for elles ville det knapt fungera. I ein kommune kan ein ha fleire likestilte sokneprestar. Det er mange spørsmål med det for eksempel: Er det nokon av dei som skal ha eit hovudansvar eller sjå til at tenesta i heile kommunen fungerer godt?

Spørsmål nr. tre er derfor: Vil det bli tatt ein evaluering av den nye tenesteordninga i regi av PF? I denne evalueringa bør ein også ta med ordninga med beredskapsvakt. Den kan ikkje vera forsvarleg i dei områda avstandane er for store. Må presten reisa ca 3 timar for å varsle, er ein på mange måtar spelt ut over sidelinja i ein viktig fase. Når ein kjem fram, veit mest heile bygda om det og andre har tatt hand om det meste.

Om eg melder meg ut av PF eller ikkje, skal eg sove på ei stund til. For tida spør eg meg om det er gode alternativ til PF, f. eks. LO.

FRA BOKFRONTEN

Kvalitetsatlas til Bibelens verden

**Paul Lawrence: Historisk bibelatlas,
Lunde Forlag og Luther Forlag 2008**

Et atlas er etter den vanligste definisjon et kartverk, en samling (geografiske) kart i bokform. "Historisk bibelatlas" er noe mer enn dette, noe mer enn en samling kart relatert til bibelhistorien. For den største delen av boken, ca. 100 av bokens vel 180 sider, inneholder oversiktsartikler knyttet til bibelhistorien og Bibelens omverden gjennom 2000 år, fra Abraham til Paulus. Boken er med dette etter denne anmelders mening et atlas i ordets utvidede og beste betydning: Et bokverk ikke bare med en samling kart, men med orienterende artikler om et bestemt områdes topografi, klima, folkeslag, kultur(er) og dynamiske utvikling, artikler som viser hvordan mange ulike faktorer til sammen skaper områdets identitet og historie. Å lage et slikt kompendium om Bibelens verden er ingen lett oppgave. Selv om det geografiske område er relativt lite, begrenset til Midtøsten, konfronteres den som vil utgi et bibelatlas, med en rekke dilemmaer og må foreta en rekke vanskelige valg, for eksempel: Hvor mye av Midtøsten som skal inkluderes, hvor langt tilbake i tid skal historien gå, i hvor stor grad skal kontroversielle spørsmål tas opp? Forfatteren av "Historisk bibelatlas", britten Paul Lawrence, orientalist og arkeolog tilknyttet universitetet i Liverpool, har løst den vanskelige oppgaven det er å lage et godt bibelatlas, på en meget god måte. Utvalget av noen av de i alt om lag 80 oversiktsartiklene kan nok diskuteres, men alt i alt fungerer ut-

valget godt. Tematisk favner spesialartiklene vidt; de omhandler blant annet temaene skapelsen, flommen, Bibelens språk, arkiver og biblioteker i gammel tid, skrivekunsten, amuletter og bokruller, bibelske patriarkfortellinger, erobringen av Kanaan, Salomos tempel, gjenoppbyggingen av templet, klimaet i Kanaan, jødene i Egypt, jødene i de to siste århundrene f.Kr., reising i den romerske verden, Paulus' misjonsreiser, Jerusalem på nytestamentlig tid, Jerusalems fall, de sju sendemenighetene i Lilleasia. Slik gir "Historisk bibelatlas" en innføring i og oversikt over hele den bibelske historie. Informasjonsartiklene er viktige også fordi de utgjør den bakgrunn som i mange tilfeller er nødvendig for å forstå Bibelens teologiske utsagn; på den annen side kan vi bare forstå Bibelens historiskrivning på en adekvat måte hvis vi ser på den som fortellingen om Guds historie med sitt folk og med denne verden.

Det er viktig å lese bokens korte innledning (s. 7) nøye. For der gjøres det rede for visse forutsetninger, blant annet av teologisk karakter, som er lagt til grunn for artiklene i boken. Paul Lawrence unngår gjennomgående bevisst "å gå inn i akademiske debatter"; det skjer unntaksvis bare hvis en debatt "har betydning for vår forståelse av hvordan bibelhistorien utvikler seg." Denne forutsetning innebærer for eksempel at de mange og kontroversielle teorier knyttet til spørsmålet om Israels erob-

ring av Kanaans land ikke diskuteres. Sitt metodisk-hermeneutiske aksiom for fremstillingen av bibelhistorien formulerer Lawrence slik: "Utgangspunktet for de bibelske forfattere er at Gud alene har den fulle og hele oversikten over bibelhistorien. Det ville virke arrogant hvis vi på vår side skulle ha et annet utgangspunkt." Et relativt 'harmløst' eksempel på hvordan metodiske grunnforutsetninger kan anvendes, er kommentaren til omtalen av kameler i patriarkfortellingene (s. 26). Denne omtalen sies ofte å være anakronistisk siden det er lite eller ingen dokumentasjon på at det fantes (tamme) kameler i patriarktiden. Lawrence mener at i et slikt tilfelle bør de "bibelske fortellingene selv" kunne anses som dokumentasjon (god nok).

Lawrence og hans medarbeidere (A. Miller, H. von Siebenthal og J. Walton) har i "Historisk bibelatlas" gitt oss et rikt og levende bilde av Bibelens verden. Fylden av informasjon, både gjennom de omtalte tematiske artiklene og annen bakgrunnsinformasjon i form av detaljerte diagrammer, tidstabeller, rekonstruksjonspanoramaer og fotografier gir gode og anskuelige innblikk i hvordan menneskene levde i bibelsk tid. De om lag 100 kartene, alle nytignet for denne boken, er gode, til dels meget gode. Som bokprodukt er "Historisk bibelatlas" av meget høy klasse, med tiltalende lay out i et formålstjenlig storformat (24 x 30,5 cm).

Den norske oversettelsen, ved Eyolf Berg, er gjennomgående av god kvalitet. Oversetteren har i noen tilfeller av hensyn til norske lesere og norsk bibeltradisjon satt inn egne anmerkninger, i klammeparentes under forkortelsen o.a. (= "oversetterens anmerkning" - forkortelsen burde være forklart). Dette kunne vært gjort noe oftere. Eksempelvis er det utilfredsstillende at oversetteren ikke har ajourført det Lawrence skriver om Herodes den stores borg Herodion. Her heter det at "Herodes skal være begravd" der, men at "det ikke er funnet noen spor retter kroppen" (s.131). Originalutgaven av "Historisk bibelatlas" er fra 2006, og på det tidspunkt var denne bemerkningen riktig. Men året etter ble det gjort et sensasjonelt funn av Herodes' mausoleum med rester av en stor, vakkert dekorert sarkofag av lyserød kalkstein, og selv om det ikke er funnet knokler som stammer fra kongen, er det stor

sannsynlighet for at dette er Herodes den stores sarkofag - det svarer til den pomp og prakt som begravelsen hans ifølge historikervet Josefus fant sted under.

"Historisk bibelatlas" har noen formelle svakheter: Samme navn skrives iblant på ulik måte, eksempelvis Aten/Athen; Mattatja/Mattatias; Herodion/Herodium; Føniks/Phønix. Det er noen skrive- og trykkfeil, for eksempel "Gamala" (s. 126) i stedet for "Gamla", "Motin" i stedet for "Mod(e)'in"(s. 123) og også noen tegnsetningsfeil (mest skjemmende er enkelte tilfeller av engelsk kommagbruk, som etter formuleringen "Til tross for Jeremias advarsler,."). Boken inneholder dessuten noen faktafeil (som, hvis de finnes i originalen, burde vært rettet opp), for eksempel sies Hasmon (som den mektige jødiske presteslekten hasmoneerne hadde navn etter) å være far til Mattatja" (s. 126), men han var ifølge Josefus (Ant. XII,265) Mattatjas oldefar, faren het Johanan. Til skrivemåten av navn må det ellers bemerkes at når bibeltekstene følger Bibelselskapets oversettelse, hadde det vært naturlig å bruke denne oversettelsens skrivemåter på egennavn mer konsekvent enn det gjøres, for eksempel Eleasar, ikke Elieser, Jissakar, ikke Issakar, Feliks, ikke Felix, Porkius, ikke Porcius. Til sist et 'formelt' hjertesukk: Den uskikk som de siste årene har bredt om seg med på bokmål å skrive navnet på Bibelens to bokdeler med dobbeltbestemmelse (Det gamle og Det nye testamentet) finnes dessverre også i "Historisk bibelatlas". Som boktitler er Det gamle og det nye testamente propriumsord. De skal like lite som eksempelvis Det hvite hus eller Det Norske Bibelselskap ha dobbeltbestemmelse!

Tross disse formelle, relativt få skjønnehetsfeil: "Historisk bibelatlas" kan varmt anbefales som en meget god ledsager til alle typer bibelarbeid: i bibelstudium, i bibelgrupper, i bibelundervisning på ulike nivåer og for ulike aldersgrupper.

Gunnar Johnstad

SØNDAGSTEKSTEN

Lise Horn, Frode Granerud og Ingvild Helene Mydske Fallegård

Julaften

24. desember 2009

Luk 2,1-14

Mika 5,1-4a

Juleevangeliet - kjent stoff

Julaften er en fantastisk anledning til å formidle kjernen i det kristne evangeliet. Jeg snakker med mange i ulike anledninger, som sier de ikke er så veldig kristne. De går bare i kirken på julaften og i begravelse, dåp og konfirmasjon. For å gå i kirken på julaften er en del av den norske tradisjonen med å gå i kirken ved store og høytidlige anledninger.

I møte med folk, særlig yngre generasjoner, merker vi at kjernefortellingene i Bibelen ikke lenger er barnelærdom. Du kan nevne en liknelse eller en Jesus-fortelling, og det er ikke sikkert det er kjent stoff. Men juleevangeliet stiller seg stort sett annerledes. Juleevangeliet er kjent. Det er mange som kunne fortalt noe om Josef og Maria, om Jesusbarnet, stallen, krybben, hyrdene på marken og englesangen.

På julaften har alle predikanter en glimrende anledning til å møte folk med kjent stoff, med alle de positive muligheter det gir. Folk kommer med en forventning, og forventningen er langt på vei å høre det samme som de hørte i fjor - juleevangeliet. Denne fortellingen leses av tekstleser, og vi som predikanter kan dvele, gjenfortelle og nyte den felles fortellingskunnskapen vi alle har i kirken på julaften. Mange barn har sannsynligvis allerede hørt denne for-

tellingen i løpet av desember og vil fryde seg over å kjenne den igjen i kirken denne dagen. Kanskje det til og med kan legges opp til at barna er med og "leker" fortellingen, ledet av en prest eller en annen som gjenforteller juleevangeliet.

Julen - for alle.

I fjor satt jeg og forberedte meg til min første jul som prest. Det var mange prekener som skulle skrives ferdig før julaften kom. Jeg tror det var på lille julaften jeg ble sittende og se på et TV-program hvor blant andre professor Per Fugelli var gjest. Programlederne og TV-produzentene hadde gjort alle de rette tingene for å skape den rette stemningen. Julestemningen. De satt og pratet om juletradisjoner, juleminner og julemat.

Etter hvert dreide samtalen inn på hvordan vi egentlig har det i jula. Hvordan det er å feire jul i vår tid, med ensomhet, brutte relasjoner og splittede familier. En av programlederne utfordret studiogjestene ved å si; *Er ikke julen bare for dem som er lykkelige?*

Jeg satt med diverse andre ting mens dette programmet stod på i bakgrunnen. Men da dette spørsmålet ble stilt, ble jeg interessert. Det traff noe i meg. Var det ikke litt sånn? Var ikke julen for de lykkelige? Svaret som kom kontant fra professor Fugelli, interesserte meg enda mer. *Nei, sa han, julen er for alle, ikke bare for de lykkelige, for bursdagsbarnet er for alle.* Og med det fikk Per Fugelli det siste ordet i julepraten på TV.

Jeg grep det jeg hadde nærmest av penn og papir, og noterte ned det jeg hadde hørt. Julen er ikke bare for de lykkelige, for bursdagsbarnet kom for alle. Men det er ikke lett å ikke være lykkelig i julen. Alt rundt oss legger opp til hygge og koselige samvær. I julen passer det best å være glad. Det er ikke mye rom for melankoli.

Men bursdagsbarnet er for alle. Jesus kom ikke først og fremst for de lykkelige, men til helt vanlige mennesker, og som Per Fugelli også sa, kanskje mest til dem som sliter.

Jeg skulle ønske kirken kunne være et sted for vanlige mennesker, og kanskje mest for dem som sliter. Og kanskje spesielt nå i julen. Det budskapet vi er satt til å formidle, er i alle fall for alle, ikke bare de lykkelige. Vi trenger et sted der vi kan være oss selv, der det er greit å være ensomme, selv om det er jul. Der det er greit med melankoli, selv om det er jul. Kirkens fellesskap skulle gjenspeile den Mester som er for alle.

Budskapet om ham som kom for alle, vil bli hørt av uvanlig mange mennesker på julaften. Min oppfordring er: La dem få se Jesus, han som er for alle!

*Ditt komme, Herre Jesus,
forvandler jordens natt
og bringer lys til mange
som føler seg forlatt.*

*Hjelp oss å gå i dine spor!
La verden se din godhet
igjennom dem som tror!*

(S. Ellingen, NoS nr. 71, vers 3)

Velsignet jul!

LISE HORN

Julenatt/ottesang

24./25. desember 2009

Prekentekst: Lukas 2,1-20

Lesetekster: Jeremia 23,5-6; 1. Johannes brev 1,1-3

Til natten

Opprinnelig feiret man tre gudstjenester på juledagen: Midnattsmesse, morgenmesse og høymesse. I vårt land er midnattsmessen med tiden blitt til en ettermiddagsgudstjeneste på julaften, og morgenmessen har de fleste steder falt helt ut. Den har likevel fremdeles sin plass i kirkeåret og skal derfor få sin egen tekstgjennomgang.

Jeg har undret meg noe over at evangeliesningen på julaften avbrytes etter englesangen (Lukas 2,14), slik at vi ikke får høre om gjeterens besøk i stallen (v. 15-20). Grunnen er trolig at fortsettelsen på fortellingen hadde sin plass på morgenmessen, slik at juleevangeliet ble forkynt avsnitt for avsnitt gjennom juledagen. I dag gjentas hele julaftens tekst fra vers 1 når man kommer til julenatt, men nå med fortsettelsen helt til vers 20. Dersom man ikke har gudstjeneste julenatt, bør etter min mening fortellingen leses til vers 20 på julaften. Vers 15-20 hører også med til fødselsfortellingen.

Skal man da feire gudstjeneste ved midnatt på julaften, eller grytidlig juledags morgen? Er det ikke nok gudstjenester i julen allerede? Det er forståelig om man tenker slik. Likevel kan midnattsmesse julenatt bli en fin og stemningsfull opplevelse, en rolig avslutning på dagen etter at julematen er fortært og gavene åpnet, og et fornyet møte med julens evangelium. I de delene av landet hvor det er kort vei mellom kirkene, kan for eksempel flere menigheter gå sammen om å gjøre denne gudstjenesten til en tradisjon og veksle mellom å ha ansvaret for den.

Til teksten

Barndomsfortellingene (kapittel 1-2) er starten på de to bøkene til Lukas. Vi får høre om Johannes' og Jesu fødsel, og om Jesu besøk i tempelet da han var tolv år, før denne delen av fortellingen avsluttes med oppsummeringen i 2,52. Disse to kapitlene er likevel ikke en fortelling som står på egne ben; de forutsetter at det kommer en fortsettelse videre i Lukasevangeliet og i Apostlenes Gjerninger.

Gjennom disse kapitlene, særlig gjennom Marias, Sakarjas og Simeons lovsanger, og englenes budskap, skapes det forventninger som venter på å bli innfridd. Slik er julefeiringen heller ikke en høytid som kan eksistere for seg selv. Skal den gi mening, må den peke fram mot påske, pinse, misjon og Jesu gjenkomst.

Det er litt påfallende at Lukas nevner keiser Augustus og Kvirinius i starten av kapittel 2. Hvorfor blir ikke denne referansen til de herskende makter plassert sammen med referansen til Herodes i 1,5? Det har ikke gått så mye tid at en ny historisk referanse er strengt tatt nødvendig. Men for Lukas handler ikke dette bare om å plassere frelserens fødsel i en historisk sammenheng. Evangelisten tegner en kontrast mellom keiseren i Roma og det nyfødte barnet, for å vise at profetien i 1,52 allerede er i ferd med å gå i oppfyllelse.

De historisk bevisste blant Lukas' første lesere ville nemlig vite at Augustus var langt mer enn en verdslig hersker. Hans adoptivfar Gaius Julius Cæsar var erklært guddommelig av det romerske senatet, og Augustus var dermed Guds sønn. Selv ble ikke Augustus erklært guddommelig før sin død, men særlig i de østlige delene av imperiet var det allerede på dette tidspunktet mange templer for, og en utbredt dyrkelse av, Augustus' ånd. Augustus ble også titulert som verdens frelser, ettersom han hadde gjenopprettet fred og orden i imperiet etter urolighetene under Julius Cæsar og borgerkrigen som brøt ut etter at han ble myrdet.

Lukas har varslet at herskere skal støtes ned fra tronen og de lave opphøyes (1,52). Engelen presenterer ikke den nyfødte med navn, men med titler som frelser, Messias, Herren - dette for å vise at frelseren ikke sitter på en trone i Roma; han ligger nyfødt i en krybbe i Betlehem. Og det er nettopp de lave, representert ved en gruppe skremte gjeterer, som først får høre nyheten. Herrens herlighet er vanligvis knyttet til det storslagne tempelet i Jerusalem, men nå lyser den om noen enkle småkårsfolk som tilfeldigvis var ute med sauene den natten.

Messias er naturligvis ikke noe ukjent begrep for gjeterne. De kjenner til profetiene og lever i forventningen om at en dag skal Gud sende en

frelserkonge. Og nå er tiden kommet! Vers 6 sier at tiden kom da Maria skulle føde; den greske teksten sier bokstavlig at dagene for fødselen var oppfylt. Det er imidlertid ikke bare de ni månedene som er omme; dagene og årene for jødernes messiasløp er også oppfylt!

Til prekenen

Vi er tradisjonsbevisste i julen. Hvor vellykket julen er, måles mot hvor lik den er julen slik den pleier å være. Det er viktig at forventningene oppfylles, ikke bare at gaveønskene blir oppfylt, og at svoren på ribben blir sprø, men at man får den gode julefølelsen.

I dette som er "gudstjenesten derpå", enten den feires ved midnatt eller tidlig juledags morgen, kan man derfor spørre: Hvordan ble julaften? Ble forventningene oppfylt? Fikk du det du ønsket deg? Ble feiringen slik du hadde håpet?

Herfra kan man gå videre til å si noe om jødefolkets forventninger. De ventet på at Messias skulle komme, og de hadde ikke bare telt ned 24 luker i en julekalender; de hadde ventet i hundrer av år. De visste dessuten ikke tidspunktet for frelserkongens ankomst, og dermed var det sikkert enda mer frustrerende å vente. De visste ikke engang om det ville skje i deres levetid, og det var nok også de som så på Messias mer som en vakker myte enn som en realitet som skulle komme.

Likevel tok faktisk ventetiden slutt. En natt kom han! Han var ikke bare et fromt håp; han var en virkelig person, et menneske som ble født av en ungejente fra Nasaret. Vel å merke svarte han nok ikke helt til forventningene. Det skulle senere vise seg at de som hadde ventet på en politisk leder, ble skuffet. Jesus Messias var en frelserkonge med et rike som ikke er av denne verden. Han var en Messias som særlig var opptatt av å opphøye de lave, og en frelserkonge som skulle befri folket fra syndens makt. (Matteus 1,21) Og en dag skal han opprette sitt rike, der synd og død og ondskap ikke har noen plass. Når vi tenker oss om, innser vi at en slik Messias faktisk er enda bedre enn den politiske lederen som mange hadde sett for seg.

I julenattens tekst får vi følge med gjeterne på deres barselvisitt hos Maria og Josef. Engelenes budskap til dem var ikke bare en nyhet "til orientering", men det var en invitasjon til å gå

og se med egne øyne. De kom til stedet der de nybakte foreldrene holdt til, og delte englenes ord med dem. Og "Maria tok vare på alt som ble sagt, og grunnet på det i sitt hjerte." (v 20) Dette viser oss at julens budskap ikke er en koselig og idyllisk fortelling om engler og gjeterer, som vi kan hygge oss med i juleferien og legge bort når januar kommer. Julens budskap er et evangelium som vi inviteres til å ta konsekvensene av. Som gjeterne inviteres vi til å gå og se, til å få bekreftet med selvsyn at engelens budskap er sant. Vi inviteres til å ta vare på det vi hører, og grunne over det i våre hjerter. Og vi inviteres til å ta del i gjeterens glede og lovprisning over at alt er slik det ble sagt oss.

Det kan variere hvor mye julaften oppfyller av våre forventninger. Men julen handler ikke om at feiringen i og for seg holder det den lover; den handler om at Gud har holdt det han har lovet, og at frelserkongen lever i dag. Når vi sier "god jul" til hverandre bør ikke det bare forstås som et ønske, men som en konstatering. Julen er god, fordi den er en feiring av vår frelse.

Til gudstjenesten

Julenatt/ottesang følger ordningen for høymesse. Det kan gjerne feires nattverd i denne gudstjenesten, særlig hvis den feires ved midnatt, eller det ikke er gudstjeneste med nattverd på juledag. Festtidens musikalske alternativer bør brukes, og merk at julenatt har sin egen prefasjon! Gloria synges i sin helhet, og det kan gjerne gjøres et poeng ut av at det nettopp var julenatt denne lovsangen første gang lød.

Det er neppe noe problem å finne salmer til julens gudstjenester; vi har et stort utvalg å plukke fra. De nedenfor nevnte passer etter min oppfatning særlig godt til tematikken jeg har fokusert på i denne tekstgjennomgangen.

- Det hev ei rose sprunget (NoS 38)
- Her kommer, Jesus, dine små (NoS 42)
- Mitt hjerte alltid vanker (NoS 45)
- Å, kom nå med lovsang (NoS 49)
- Nå vandrer fra hver en verdens krok (NoS 68)
- Det lyser i stille grender (NoS 70)
- Bryt ut i sang! (NoS 72)

FRODE GRANERUD

Juledag

25. desember 2009

Prekentekest: Joh 1,1-14, lesetekster: Jes 9, 2-3, 6-7 og Hebr 1, 1-5a

I denne vakre og viktige gudstjenesten får ordet fra Johannes evangeliet hvert år lyde i kirkerommet. La gjerne noen annen enn presten fremføre det. Har du noen i lokalmiljøet å spørre? Teksten kan gjerne fremføres, ikke leses... Lokale skuespillere, læreren på drama-linjen etc.; bruk fantasien, en ny type "tekstlesning" av denne kjente teksten kan også åpne våre øyne og kalle nye mennesker til fellesskap i kirkens rom.

Det samme kan tenkes rundt musikk og dans. En 23 år gammel jente danset denne teksten i midtgangen i Sofiemyr kirke første juledag for noen år siden, en fremførelse jeg aldri kommer til å glemme!

Høytid er det første jeg tenker med juledagens gudstjeneste. Helt fra barnsben av, der jeg stod med kappe i Egil Hovlands kirkekor, litt for tidlig "dagen derpå", veldig ivrig med å dele opplevelsene fra gårdsdagen med venninne i raden bak, men allikevel: Høytiden kunne jeg ikke la være å merke. Som barn markerte høytiden juledag viktigheten av julens budskap.

Som inspirasjon til juletiden generelt vil jeg anbefale å lese Ole Chr. Kvarmes bok "Barnet og byen", en lettlest, enkel og veldig bra bok om juletiden, med sine sterke røtter der det hendte, i Betlehem og områdene rundt.

Denne gudstjenesten står i selskap med bare et fåtall gudstjenester i kirkeåret som har samme tekst lest år etter år. Også i det nye forslaget til kirkeårets tekster er samme evangelietekst beholdt. Hebr-teksten også lik, men i det nye forslaget er Jesaja 9 byttet ut med Jes 52, 7-10, en vakker tekst om "den som bringer gledesbud, som kommer løpende over fjell." Forholdet mellom tradisjon - "Vi vet hva vi får" - og nytenkning kan være spennende å ha som bakteppe denne dagen. Det behøver ikke være store endringer før tekst, musikk og budskap oppleves med flere sanser og på nye måter.

Etter at teksten er lest eller fremført som en helhet, kan det også gis stor effekt ved at en lestemme leser vers av teksten som en

dialogpreken. Ordene i teksten er så uendelig vakre og kan godt markeres enda tydeligere på denne enkle måten. Med utgangspunkt i denne modellen tar jeg i det følgende fram noen små tankestreker med ulike momenter jeg vil vektlegge denne dagen:

V 1-2: Sammenhengen med den første "I begynnelsen", skapelsens morgen.

V 3: Livsgrunnlaget er hos Gud, livsbetingelsene får vi fra Gud. Hele vers 3 og 4 er en omskrivning av Guds navn: "Jeg er den som er".

V 4-5: ser vi "Livet som er menneskenes lys" blant alle lyskildene? Vi blendes av lys i hverdagen vår, selv i den mørkeste tiden på året, men ser vi Jesus, det sanne lys, i alt lyset?

Merk endringen fra 79-utgaven til 05-utgaven av vers 5! 79: "men mørket tok ikke i mot det." 05: "og mørket har ikke overvunnet det."

Begge oversettelsene gir nyanser til lyset som er sterkere enn mørket.

V 6-8: Vitnene, misjonærene, de som forteller om Ham, om Lyset. En like viktig oppgave i dag, som på Jesu tid. Ta med misjonærene i dagens forbønn; hold fram tjenesten med å fortelle videre om Lyset.

V 9-11: Hans komme og verdens avvisning. I Johannes evangeliet brukes vanlige ord som var viktig i folks hverdag. Lys og liv, og videre i evangeliet om brød, vann og vin. I det 4. evangeliet fylles ordene med nytt innhold, og ett ord settes til "sannhet". I møte med de mange lyskildene som konkurrerte om menneskers religiøse interesser, fokuserer Johannes på **det sanne lys**. Jøder tenkte på Loven som gir lys. Johannes åpner begrepet og utdyper med mer innhold. Ordet ikke bare gir lys, men er lys.

Gud har frelst oss ut av mørket og inn i sitt underfulle lys. Samtidig er mørket her fortsatt, i vår verden og i våre ulike hverdager. Jesu komme til vår verden tar ikke mørket fra oss, men Jesus er også i mørket: "selv om jeg går i dødsskyggens dal er du med, din kjepp og din stav de trøster meg."

En verden som ikke kjente ham, og allikevel er han fortsatt i vår verden en av de aller mest kjente! Men kjennes vi ved ham? Hvordan ser vi på ham?

V 12-13: Navnet Jesus. Han som kjenner oss alle ved navn. Han som har våre navn skrevet

opp i Livets bok. Dåpen - Guds barn - vann og Ånd.

V 14: Å ta bolig i blant oss kan bety "å slå opp sitt telt". Gud har slått opp sitt telt blant oss, her i vår hverdag. Tabernakelet var Guds bolig blant israelsfolket på vandring i ørkenen. Gud er en Gud som ikke bare venter ved reisens mål; han går også med, i støvet, gjennom havet, opp på fjellet.

Hele prologen er en vakker skildring av Guds nærvær i vår verden, fra begynnelsen, han som er, han som skapte lyset, også lyset i kontrast til mørket. Vitnene og avvisningen, til å kjenne hans navn: Vi tror på en Gud som bor i blant oss. Her og nå!

Gledelig jul.

**INGVILD HELENE
MYDSKE FALLEGÅRD**
Komminister i Torslanda

FRA BISPEDØMMERÅDENE OG KIRKEDEPARTEMENTET

TILSETTINGER

Agder og Telemark bispedømme

Agder og Telemark bispedømmeråd har i møte 15. september gjort følgende tilsetning:

Line Heiberg Ringen blei tilsett som kapellan i Skien prosti med Gulset sokn som tenestestad.

Line Heiberg Ringen har teke i mot stillinga.

LEDIGE STILLINGER

Oslo bispedømme

Prosti i Asker prosti i Oslo bispedømme.

Embetet som prost i Asker prosti i Oslo bispedømme er ledig.

Prosten leder prestetjenesten i prostiet, bistår biskopen i dennes embetsutøvelse, gjør selv tjeneste som menighetsprest slik biskopen fastsetter, og utfører for øvrig de gjøremål som ligger til prosteembetet. Det stilles krav om kompetanse innenfor lederskap, samarbeid og strategisk planlegging. Prosten må ha gode kommunikasjonssevner og kunne profilere kirken i prostiet. Prostiet har en visjon om at "kirken skal være et møtested for alle, der det skapes tilhørighet, tro og tjeneste".

Prostiet omfatter Asker kommune med ca 52.000 innbyggere og 40.680 er medlemmer i Den norske kirke. Prostiet består av soknene Asker, Vardåsen, Holmen, Østenstad og Heggedal. I Asker kirkelige fellelråd er det totalt 65,1 årsverk fordelt på 87 ansatte, hvori inngår trosopplæringsmedarbeidere i alle menighetene. Foruten prosten lønnes 8,5 stillinger av Oslo bispedømmeråd. 0,5 menighetspreststilling, en institusjonsprest og to gateprester lønnes av Asker kirkelige fellelråd. For tiden disponerer også prostiet en seniorprest i 80 % stilling.

Prosten gjør menighetstjeneste i prostiet, fortrinnsvis i Asker menighet, etter nærmere bestemmelse av biskopen. Prostekontoret er samlokalisert med fellesrådets administrasjon, og et nytt administrasjonsbygg er under planlegging. Saksbehandler for prostien i ca 30 % stilling er også saksbehandler for kirkesjefen.

Det foregår et utstrakt samarbeid på prostiplan. "Askerprosjektet" har hatt som mål å etablere en samordning av de to arbeidsgiverlinjene. Det er utviklet en teammodell for ledelse der sokneprest, daglig leder og leder i menighetsrådet leder menighetene og prost, kirkesjef og fellesrådsleder leder prostiet.

Den som blir utnevnt, må rette seg etter tjenesteordning for proster. Vedkommende må finne seg i endringer i gjøremål og prostiets utstrekning samt endringer i regler for pensjon og aldersgrense.

Til embetet hører bolig med boplikt, Asker prestegård, Kirkeveien 125, 1384 Asker. Prestegården eies av Opplysningsvesenets fond, og presteboligen er fredet. Huset er bygget i 1806 og har en grunnflate på 225m² i to etasjer. Prosten disponerer garasje. Tomten er på ca 7 mål. Den som blir utnevnt, må finne seg i de bestemmelser som måtte bli truffet om boligen, herunder leie, bruk og eventuell flytting av bosted.

Søkere må opplyse om de behersker begge målformer.

Kvinner oppfordres til å søke.

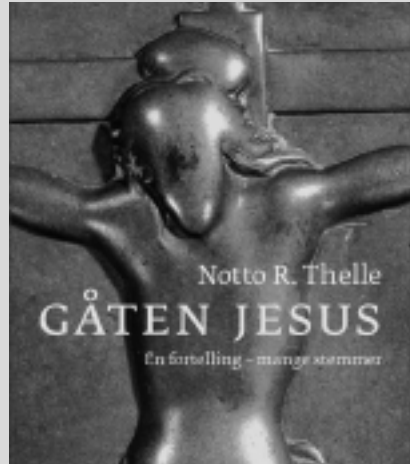
Stillingen er plassert i stillingskode 0933 Prost, lønnstrinn 67-76. Innskudd i Statens pensjonskasse.

Det vil bli utarbeidet offentlig søkerliste. Søkere gjøres oppmerksomme på at opplysninger om dem kan bli offentliggjort selv om søkerne ber om ikke å bli ført opp på offentlig søkerliste, jf. offentliglova § 25 annet ledd.

Søknad sendes tjenestevei med CV, vitnemål, attester og opplysninger om referanser til Kultur- og kirke departementet, Postboks 8030 Dep., 0030 Oslo.

Søknadsfristen er 13. november 2009.

Nærmere opplysninger om embetet er å finne på bispedømmets hjemmesider, www.kirken.no/oslo eller ved henvendelse til stiftsdirektør eller personalsjef ved Oslo bispedømmekontor, tlf 23 30 11 60.

Nytt opplag - Nå 4000

”Få teologer skriver bedre enn

Notto R. Thelle”

Alf Kjetil Igland

i Fædrelandsvennen

**Hvis alle danskere ville læse
den bog med forståelse, ville
hele Danmarks befolkning
blive kristen overnight”**

Asger Sørensen, dansk forfatter

**”...en av de mest fascinerende
religiøse bøker jeg har lest”**

Tarald Aano i Stavanger

Aftenblad

Kr 250

Ved kjøp direkte fra forlaget:

Kjøp tre, betal for to

Gratis forsendelse

Oriens Forlag www.oriens.no

notto.thelle@teologi.uio.no

ORD TIL LIV? Forkynnelse i en livssynsnøytral tid

Oases Preste- og Ledernetverk inviterer til en konferanse med fokus på forkynnelsen og forkynneren

11.-13 februar 2010 i Oslo. Misjonskirken, Majorstua

PROGRAM

TORS DAG 11. FEBRUAR

- KI 1200** Ankomst / registrering
KI 1330 Åpning av konferansen
KI 1400 Åpningsforedrag: "Utfordringer til forkynnelsen og forkynneren i vår tid". Førsteamanuensis Ove Conrad Hanssen.
KI 1500 Respons. Korsveiprest Knut Grønvik og kommunikasjonsrådgiver Jorunn Strand Askeland
KI 1630 Middag
KI 1830 "Åndens nærvær og utrustning." Rev. dr. Mark Stibbe
KI 2000 "Kilder til inspirasjon – ulike erfaringer." Fokus på spiritualitet og forskjellige uttrykksformer. Korsveiprest Knut Grønvik, leder i svensk Oase Berit Simonsson, menighetsprest Sigve Ims.

FREDAG 12. FEBRUAR

- KI 0930** Lovsang og innledning til dagen.
KI 1000 "Forkynnerens verksted og aktuelle horisont." Pastor Egil Svartdal.

- KI 1115** Gruppesamtale.
KI 1200 Lunsj
KI 1330 "Forkynnelse personlige tiltale." Leder i svensk Oase Berit Simonsson.
KI 1500 SEMINARER.
 - "Livsnær forkynnelse". Kommunikasjonsrådgiver Jorunn Strand Askeland.
 - "Kristendom eller Jesus – selger vi feil vare?" Om undervisning og forkynnelse for konfirmanter og ungdom. Ungdomsprest Bjarte Tysvær.**KI 1630** Middag
KI 1830 "Forkynnelse til hva?" Biskop Ole Chr. Kvarme.
KI 2015 Nattverd, Lovsang og forbønn.

LØRDAG 13. FEBRUAR

- KI 0930** Lovsang og innledning til dagen.
KI 1000 "Ordet som skaper. Det profetiske aspekt ved forkynnelsen." Rev.dr. Mark Stibbe.
KI 1100 Samtale. Forbønn.
KI 1200 Avslutning.

PRIS: Kr 800,- (studentpris kr 500,-)

Overnatting og måltider kommer i tillegg og ordnes selv.

For mer info, se www.oase.no

SJØMANNSKIRKEN **- Norsk kirke i utlandet**

ønsker kontakt med

Pensjonerte prester

Vi ønsker kontakt med pensjonerte prester som er interessert i vikartjeneste generelt eller tjeneste ved en av våre sjømannskirker i bl.a. Spania i høysesongen (høst/vinter).

”Syden”-tjeneste

Vi har årlig behov for prester (gjerne med evt. ektefelle) til tjeneste i vinterhalvåret ved noen av våre kirker i Spania, på Kypros og i Thailand. Betingelsene er dekt reise og tilbud om bolig. Det utbetales en kostgodtgjørelse på 150 kr/dg.

Vikartjeneste

Innimellom oppstår det behov for vikarer ved våre sjømannskirker i utlandet. Vi ønsker kontakt med prester (gjerne pensjonerte) som på relativt kort varsel kan reise ut og dekke slike vikarbehov. Lengden på vikariatene kan variere fra noen uker til noen måneder. Betingelsene er dekt reise og tilbud om bolig. Det utbetales en kostgodtgjørelse på 182 kr/dg + honorar på 100 kr/dg. Hvis det er ledige lønnsmidler grunnet vakanse, kan vi i enkelte tilfeller lønne med ordinær lønn eller pensjonistlønn jfr. statens satser.

Send en søknad på vårt søknadsskjema som du finner på våre internettsider www.sjomannskirken.no/stilling under vikariater/kortere engasjementer eller kan få ved å ta kontakt med Ingjerd Danielsen, tlf. dir. 55 55 22 46, sentralbord 55 55 22 55, e-post: ida@sjomannskirken.no

Postadresse:

SJØMANNSKIRKEN - Norsk kirke i utlandet,
p.b. 2007 Nordnes, 5817 Bergen.

Returadresse:
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad, kapellan Sunniva Gylver, universitetslektor Sjur Isaksen og prost Jan Otto Myrseth.

REDAKSJON

Luthersk Kirketidende, v/Eyolf Berg,
Luther Forlag, Grensen 3, 0159 OSLO.
Red. sekr.: Eyolf Berg.
Tlf. 91 17 65 37.
e-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende mottas med takk og kan sendes til ovenstående e-postadresse.

ABONNEMENT, ADRESSEENDRING O.L.:

Luthersk Kirketidende v/Eyolf Berg,
Luther Forlag, Grensen 3, 0159 OSLO.
Tlf. 91 17 65 37.
e-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

Pris kr. 525,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 650,- pr. år.
Abonnementet inkluderer Halvårsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år).
Kontonummer: 3000.14.73669

ANNONSEPRISER

Det er muligheter for følgende 7 annonsemøduler i LK:

1. *1/2 kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 61 mm) kr 500,- +mva
2. *Kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 127 mm) kr. 900,- +mva
3. *Halvside* (Høyde 177 mm, bredde 61 mm) kr. 1500,- +mva
4. *Halvside* (Høyde 85 mm, bredde 127 mm) kr. 1500,- +mva
5. *3/4 side* (Høyde 130 mm, bredde 127 mm) kr 2000,- +mva
6. *Helside* (Høyde 177 mm, bredde 127 mm) kr. 2500,- +mva
7. *Dobbelside* (Høyde 177 mm, bredde 2x127 mm) kr. 4000,- +mva

